

Matti Kaarlejärvi, Pohjois-Savon taidetoimikunta, pj
Kai Paavilainen, Pohjois-Karjalan taidetoimikunta, pj
Katriina Pietilä-Juntura, Lain taidetoimikunta, pj.

Yleistä esityksestä

Työryhmän esitys Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat on kiinnostava esitys, se painottuu selkeästi kysymykseen taiteilijapalkoista ja palkkioista ja apurahajärjestelmän muuttamisesta. Tärkeä huomio on se, ettei taiteilijoiden apurahan/ palkan tulee vastata taiteilijoiden korkeaa koulutustasoa, ja riittää elämiseen ja elinkustannusten kattamiseen.

Esityksen ajankohta ei ehkä ole paras mahdollinen, kun eduskuntavaalit ovat tulossa. Esitys sisältää paljon optimismia, ja herää ajatus, että pitäisikö esityksen sijaan käyttää sanaa Toive.

Esitys sisältää päällekkäisyyksiä; esitystä voisi tiivistää. Esitys sisältää kolme teemaa, jotka ovat: 1 Taide yhteiskunnan ytimeen, 2 Taiteen rahoituksen strateginen kehittäminen, 3 Taide on työtä, ja sellaisena sitä on kohdeltava, Nämä otsikot eivät kulje yläotsikossa oikein, vaan kaikissa lukee TYÖRYHMÄN ESITYKSET / Taide yhteiskunnan ytimeen. Ei siis TYÖRYHMÄN ESITYKSET/ Taiteen rahoituksen strateginen kehittäminen, TYÖRYHMÄN ESITYKSET / Taide on työtä, ja sellaisena sitä on kohdeltava. Tämä on sinänsä pieni muutoseikka, mutta haittaa lukemista, kun esitystä selailee ja palaa eri kohtiin. Otsikot helpottavat lukemista.

Teema 1 / Taide yhteiskunnan ytimeen

Esitys 1:

Turvataan kansalaisten sivistykselliset ja kulttuuriset oikeudet ja otetaan huomioon pienen kieli- ja kulttuurialueen tarpeet. Eri taiteenaloja kohdellaan tasapuolisesti ja niiden kehittämistarpeita tarkastellaan sekä taiteen edistämisen kokonaistavoitteista että taiteenalojen tarpeista käsin.

Kommentti: tähän liittyy alueellisuus: Suomen eri alueita tulee kohdella tasapuolisesti ja niiden kehittämistarpeita tarkastella sekä taiteen edistämisen kokonaistavoitteista että eri alueiden tarpeista käsin. Tulee myös huomioida maan sisäiset kieli- kulttuurialueet (saamen kieli ja kulttuuri, ruotsinkieliset alueet).

Esitys 5:

Eri hallinnonalat ja niiden toimijat – erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja niiden hallinnonalat – lisäävät ja tehostavat strategista yhteistyötä taidetta ja kulttuuria koskevissa asioissa. Yhteistyöhankkeet vastuutetaan, niille nimetään ohjausryhmät ja niiden toteutumista seurataan.

Kommentti: Tämä kasvattaa hallintoa ja byrokratiaa (ohjausryhmät ja seuranta), samoin kuin esitys 8.

Teema 2: Taiteen rahoituksen strateginen kehittäminen

Esitys 9:

- Rahoitus- ja tukimuodoissa huomioidaan ekosysteemiajattelun mukaisesti (jatkuu)

Kommentti: Ekosysteemiajattelu pitäisi avata.

Esitys 10:

- Uudistetaan ja vahvistetaan Taiteen edistämiskeskuksen roolia taiteen alueellisena toimijana ja sitä kautta taiteen edistämisen integroitumista muuhun alueelliseen kehittämiseen ja toimintaan alueilla.

Kommentti: Liittyykö tämä tuleviin maakuntahallintoihin? Sen alaisuuteen?

- Muodostetaan nykyistä vahvempi ja yhtenäisempi taiteen alan toimijarakenne alueille nykyisen sirpalemaisesta aluekeskustoimijarakenteesta sijaan.

Kommentti: Mitä tämä käytännössä tarkoittaa ja mitä tämä on?

- Kannustetaan VOS-laitoksia toimimaan vahvoina oman alansa ja laajemmin taiteen kehittäjinä sekä taiteen puolestapuhujina ja edustajina alueilla.

Kommentti: VOS-järjestelmä on muuttumassa, museoissa valtionosuudet (vosit) menevät tänä vuonna uusjakoon ja ne anotaan uudelleen samoin kuin aluemuseojärjestelmä muuttuu kuluvan vuoden aikana, tämä pitää esityksessä huomioida, Aluemuseoista tulee vastuumuseoita alueellaan. VOS-laitoksia määrittää oma lainsäädäntönsä, museoita mm. museolaki, joka tulee vuonna 2020 muuttumaan, hallitus on siitä jättänyt viime vuoden puolella esityksensä. VOS-laitoksia voi toki kannustaa tekemään sitä ja tätä, mutta niillä on omat lakiin perustuvat tehtävänsä ja aliresurssointia jo muutenkin.

Esitys 11:

Taiteen edistämiskeskus vähentää rahoituksen sirpaloitumista ja kehittää tukimuotojaan strategisimmiksi siten, että tukimuodot vastaavat paremmin taiteen nykykentän tarpeisiin. Taiteen edistämiskeskus vähentää tukimuotojen määrää ja pyrkii nostamaan avustusten keskimääräistä tukisummaa.

- "tukimuodot vastaavat paremmin taiteen nykykentän tarpeisiin" miten tämä tutkitaan?
- Joillekin voi pikkusummakin olla tärkeä ja toiminnan jatkumiselle elinehto.

Eesitys 12:

Taiteen edistämiskeskuksen ja sen yhteydessä toimivien taidetoimikuntien avustushakemusten vertaisarviointiin perustuva arviointimalli uudistetaan hyödyntäen vertailukohtana eräissä muissa maissa toteutettuja uudistuksia sekä Suomen Akatemian arviointimallia. Lisätään Taiteen edistämiskeskuksen arviointiin käytettävissä olevia määrärahoja, jotta arvioijille voidaan maksaa arviointityön luonnetta ja määrää paremmin vastaavia palkkioita.

Kommentti: ”eräissä muissa maissa toteutettuja uudistuksia sekä Suomen Akatemian arviointimallia”, mitä nämä on? Tämä kohta pitäisi kirjoittaa auki. Suomen Akatemia tietääksemme käyttää ulkomaisia arvioita, joka ei sovellu Suomen apurahajärjestelmään ainakaan kokonaisuudessaan.

Arvioijille maksaminen kokouspalkkioiden lisäksi on mielestämme tärkeä asia, toisaalta myös tuki eri tapahtumien pääsylippuihin ym. Taike voisi arvioijilleen tehdä pressikorttia vastaavan kortin, jolla pääsisi maksutta seuraamaan alueen/alueiden eri kulttuuritapahtumia.

Eesitys 13:

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta myönnettävän rahoituksen ja työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta (Business Finlandin ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten) myönnettävän rahoituksen ja tuen väliin ei tule jäädä katvealueita.

Kommentti: Aiemmin apuraha- ja avustushakemuspuolella toimineen näkökulmasta katvealueita voi syntyä myös muutenkin liian tarkasta luokituksesta kenelle kyseinen rahoitus on tarkoitettu, esimerkkinä ammattimaisesti ja ammattilaisten johdolla toimivat harrastajaryhmät jäävät usein ilman sekä ammattilaisille tarkoitettuja rahoituskanavia, kuten myös harrastajapuolen rahoitusta, koska eivät oikein mahdu kumpaankaan ”lokeroon”.

Eesitys 14:

- Taiteen eri rahoittajatahot (valtio, kunnat, säätiöt) lisäävät yhteistyötä ja ovat tietoisia toistensa myöntämästä rahoituksesta ja sen kehittymisestä ja kohdentumisesta.

Kommentti Eikö näin jo ole? Ainakin Lapissa aina tarkastettiin, muiden jo myöntämät apurahat.

Tässä on myös tärkeää huomioida, että Kulttuurirahasto ja Koneen säätiö myöntävät ns. riskirahoituksia, ne ovat tärkeitä.

- Taiteilijaeläkkeiden määrän tuplaaminen

Kommentti Tämä on tärkeä asia, ja korjaa taiteilijoiden puutteellista eläketurvaa.

Teema 3: Taide on työtä, ja sellaisena sitä on kohdeltava

Esitys 15:

taiteilija-apurahojen muuttaminen työsuhteeksi ja siitä maksettavaksi palkaksi -kokeilu.

Työsuhteessa tehtävän taiteellisen työn lähtökohtana säilytetään taiteilijan vapaus valita aiheensa ja menetelmänsä.

Kommentit

- jos apurahat muutetaan taiteilijapalkaksi, se tuplaa kulut, koska sitten tulee päälle kaikki työnantajakulut, (sotu, työturvallisuuteen ja -suojeluun, työterveyshuoltoon, vuosilomiin liittyvät kustannukset) se vähentäisi automaattisesti henkilömäärää, joka tätä taiteilijapalkkaa saisi apurahan saajien sijasta, joten kilpailu kasvaisi.
- Esityksessä ehdotetaan, että em. taiteellista työtä tehdään työsuhteessa esim. VOS-laitoksissa, joita ovat mm. museot, teatterit, orkesterit, kirjastot. Nämä ovat yleensä kunnallisia laitoksia, joita sitoo työehtosopimukset ja lait ym. sitovuudet ja se että työntekijöitä tulee kohdella yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti. Sehän ei toteudu, jos toisilla on ns. taiteilijan vapaus, eli ei määrättyä työaikaa ja -paikkaa ym. vaan vain työnantajan edut (mm. työturvallisuus ja -suojelu, työterveyshuolto, vuosilomat).
- Jos esim. Taike toimisi työnantajan roolissa, se väistämättä kasvattisi hallintokuluja, virkamiehiä tarvittaisiin lisää ja se takuuvarmasti söisi tätä pottia.
- Palkka kohdistuisi yhä harvemmillle, koska työnantajakulut ja hallintokulut kasvaisivat ja kokonaispotti suhteessa taiteilijoiden määrään olisi kuitenkin suuri, vaikka siitä hyötyvien taiteilijoiden määrä pienempi. Todella onnekkaita olisivat ne, jotka saisivat taiteilijapalkan.
- Eli järjestelmä on kallis ja keskeneräinen.
- Kokeilun kaavailtu työaika olisi taiteilijapalkkataiteilijalle 6 kk, joka on aivan liian lyhyt aika.
- Huomioitava myös, että palkkatyö on aina **vastikkeellista**. Tämä vastikkeellisuus olisi myös puitava: taiteilijan rooli työntekijöinä liittyy kysymykseen mm. huomiosta, vastaanotosta, arvostuksesta ja korvauksesta.
- On vain niin, että markkinatalouden mekanismit sekä yhteiskunnan tulojaot löytävät aina sen mikä on tarpeellista tai koetaan tarpeelliseksi ja tuottavat sille myöskin vastikkeen eikä se välttämättä ole taiteelle ominaisen ja oleellisessa kulttuurillisessa ja yhteiskunnallisessa itseymmärryksessä, kokeilussa, ja sivistyksessä.
- ”Työsuhteessa tehtävän taiteellisen työn lähtökohtana säilytetään taiteilijan vapaus valita aiheensa ja menetelmänsä (vrt. tieteen vapaus yliopistoissa)”. Entäs muut vapaudet työaika ja paikka esimerkiksi?
- Jo perustuslaki takaa taiteilijoiden vapauden ”*Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.*” Suomen perustuslaki 16.3§ (Finlex 2016)
- Toisaalta taiteen vapaudesta: taide on aina tarvinnut rakenteet ja rahoittajansa ympärilleen. Ilmaisuvoiman ja suurten teosten takaa löytyy aina se liikkeellepaneva voima, joka taiteellisen työn on mahdollistanut, eikä se sulje taiteen vapautta pois, silloin kun se on kaikkein ilmaisuvoimaisemmillaan.

Esitys 16:

Valtion taiteilija-apurahojen taso nostetaan puolitoistakertaiseksi, eli 31 000 euroon vuodessa v. 2020 lukien, Taiteilija-apurahan tason tulee olla sellainen, että apuraha vastaa taiteilijoiden korkeaa koulutustasoa, riittää apurahakauden aikaisten elinkustannusten kattamiseen ja taiteilija pystyy keskittymään sen työn tekemiseen, johon apuraha on tarkoitettu.

Kommentti Tässä kohtaa huomion kiinnittyy siihen, että puhutaan vain valtion apurahoista; tarkoittaako se, että alueellisia apurahoja ei nosteta, vai eikö niitä sitten enää jaeta (työskentelyapurahat)?

Esitys 17:

Taiteilijaeläkkeet.

Kommentti Tämä kohta on käsitelty esityksessä 14.

Esitys 18:

Työryhmille maksettaisiin palkkaa eikä apurahoja. Seurataan palkkojen kehittymistä.

Kommentti Miksi?

Esitys 19:

Lähtökohtana, että taiteilija voi tehdä työtään työsuhteessa tai yrittäjänä ja että nämä työnteon muodot voivat lomittua ja että toimeentulo voi koostua useasta eri lähteestä.

Kommentti Tätähän se jo on, eli taiteilijan palkka on palasina maailmalla.

Esitys 20:

Tekijänoikeus on tekijälle kuuluvaa aineetonta omaisuutta ja tekijänoikeuskorvaus osa taiteilijan tulonmuodostusta. Valtio tukee tekijänoikeuksiin liittyvää taiteilijoiden osaamista. Tekijänoikeusasioita koskevaa koulutusta lisätään.

Kommentti "Valtio tukee tekijänoikeuksiin liittyvää taiteilijoiden osaamista" Mitä tämä tarkoittaa? Eikö se ole jo tuossa seuraavassa lauseessa "Tekijänoikeusasioita koskevaa koulutusta lisätään"?

Esitys 21:

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja Taiteen edistämiskeskus mahdollistavat ja edistävät taidealan koulutusta antavien oppilaitosten ja korkeakoulujen sekä taidekentän vuoropuhelua. Erityisesti kiinnitetään huomiota taiteellisessa työssä tapahtuneiden muutosten vaikutuksiin osaamistarpeisiin ja työelämätaitoihin, koulutusmääriin sekä täydennyskoulutustarpeisiin ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksiin.

Kommentti: täydennyskoulutus ja jatkuvan oppimisen mahdollisuus ovat tärkeitä asioita muuttuvassa maailmassa.